

RODNA RAVNOPRAVNOST U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI

Predavač: Poverenik za rodnu ravnopravnost, Milena Dimić, dipl. pravnik

Definicija i značaj rodne ravnopravnosti u akademskoj sredini

Razlika između termina POL i ROD

1. POL (biološki aspekt)

– odnosi se na biološke karakteristike koje razdvajaju muške i ženske organizme kao što su:

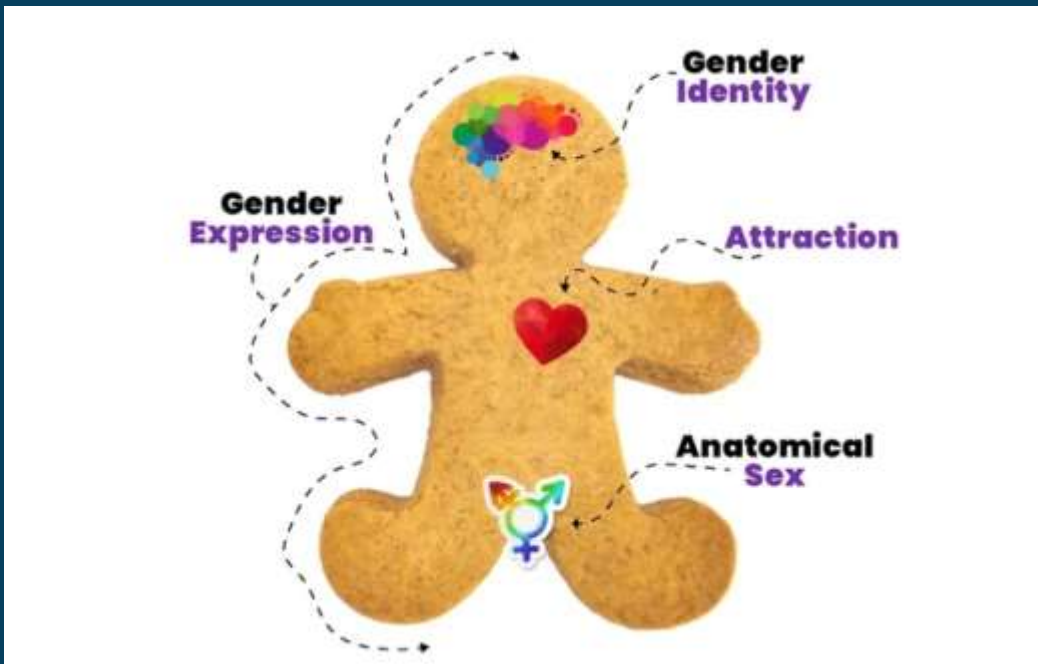
- **Genetski faktori** (hromozomi XY za muškarce, XX za žene, kombinacija za interseksualne osobe)
- **Anatomske razlike** – različiti polni organi
- **Hormonalne razlike** – muškarci imaju veće količine testosterona a žene progesteron i estrogen

Definicija i značaj rodne ravnopravnosti u akademskoj sredini

2. ROD (sociokulturološki aspekt)

- društvene, kulturološke i psihološke uloge, norme i identiteti koje društvo pridaje osobama na osnovu njihovog pola. Ne zavisi samo od biološkog pola već od toga kako se ponašamo, izražavamo i identifikujemo na temelju tog pola.

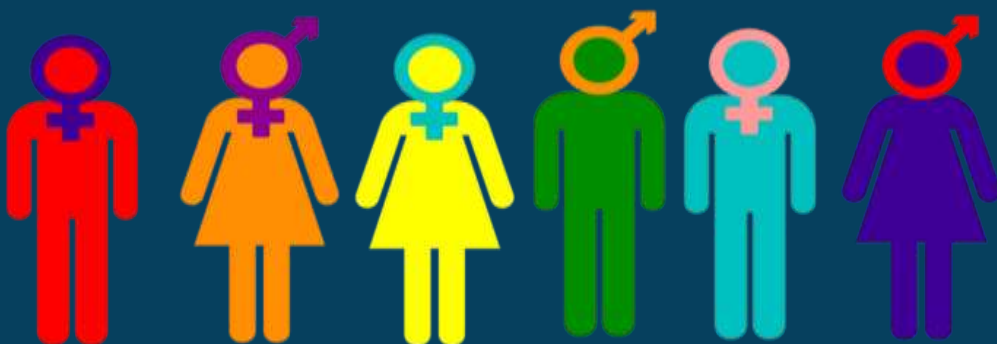
Elementi roda:

- Rodni identitet** – kako se osoba oseća i identifikuje u pogledu roda;
- Rodna uloga** – društvena očekivanja u vezi ponašanja, interesovanja i sl. na temelju roda;
- Rodna ekspresija** – način na koji osoba izražava svoj rod (ponašanje, način odevanja...)

Definicija i značaj rodne ravnopravnosti u akademskoj sredini

Savremeni pristup i rodna fluidnost

- Rod nije nepromenljiva kategorija i može se promeniti tokom života.
- Osobe koje ne prepoznaju sebe u tradicionalnim kategorijama muškog ili ženskog roda mogu se identifikovati kao nebinarne, genderfluid, agender, ili na neki drugi način.
- Rod je dinamičan i oblikovan kako društvenim normama, tako i ličnim iskustvom i izborima pojedinca.

Definicija i značaj rodne ravnopravnosti u akademskoj sredini

Šta je rodna ravnopravnost?

- označava stanje u kojem muškarci, žene i osobe drugih rodova imaju jednake mogućnosti i prava u svim aspektima života, uključujući i profesionalne i akademske sfere.

Rodna ravnopravnost u akademskoj zajednici doprinosi:

- **Većem kvalitetu istraživanja** - Različite perspektive omogućavaju širi i dublji pogled na probleme, što unapređuje kvalitet istraživanja.
- **Inovacijama** - Inkluzivnost i ravnopravnost mogu podstaći nove ideje i pristupe.
- **Motivaciji studenata i zaposlenih** - Kada se svi osećaju ravnopravno, to poboljšava njihov angažman, motivaciju i učinak.

Definicija i značaj rodne ravnopravnosti u akademskoj sredini

U mnogim istraživačkim timovima, uključujući i timove u STEM oblastima, pokazano je da diverse (raznolike) grupe imaju bolju sposobnost da generišu inovativna rešenja.

Istraživanje koje je sprovedeno na Univerzitetu u Mičigenu pokazalo je da je u istraživačkim timovima u kojima su bile zastupljene žene, broj objavljenih radova bio veći, a kvalitet radova poboljšan zbog različitih perspektiva i pristupa problemima.

Rodna ravnopravnost u Srbiji

- ostvareni određeni pomaci u pogledu rodne ravnopravnosti, ali postoji još mnogo izazova.
- zakoni garantuju jednakost, ali u praksi neravnomerna zastupljenost žena na višim akademskim pozicijama i u donosiocima odluka ostaje problem.

Na primer:

- Žene čine većinski deo studenata na osnovnim i master studijama, međutim njihova zastupljenost se smanjuje na višim akademskim pozicijama.
- Žene i manjinske grupe su često nedovoljno zastupljene u oblastima kao što su nauka, tehnologija, inženjering, matematika.
- Plate i mogućnosti napredovanja: Iako se u Srbiji svim građanima priznaje pravo na jednaku platu za isti rad, i dalje postoje razlike u zaradama između žena i muškaraca, naročito u akademskoj sredini.

Rodna ravnopravnost u Srbiji

Na Univerzitetu u Beogradu, prema istraživanju sprovedenom 2020. godine, žene čine 60% studenata na osnovnim studijama, ali samo 25% zaposlenih na fakultetima na pozicijama profesora.

Pad broja žena u akademskoj karijeri ukazuje na prepreke kroz koje žene moraju da prolaze da bi se uspele na viši nivo, uključujući i izazove kao što su očekivanja u vezi sa roditeljstvom, kao i manjak mentorske podrške.

Rodna ravnopravnost u Evropskoj uniji

- Visoki standardi za rodnu ravnopravnost
- Jedan od **osnovnih principa EU**

Čak i u Evropskoj uniji, rodna neravnoteža u akademskoj sferi i dalje postoji:

- **Žene nedovoljno zastupljene na višim akademskim pozicijama:** Iako čine 50% akademskog osoblja, na pozicijama profesora, dekana ili rektora zastupljenost žena je znatno manja.
- **Rodna stereotipizacija i predrasude** još uvek oblikuju percepciju žena u akademiji, posebno kada je reč o prirodnim naukama i inženjeringu.

Rodna ravnopravnost u Evropskoj uniji

U Velikoj Britaniji, prema istraživanju sprovedenom 2021. godine, žene čine samo 15% profesora na prestižnim univerzitetima poput Univerziteta u Oksfordu i Kembridžu.

U ovim institucijama, postoji percepcija da su akademske pozicije više rezervisane za muškarce, što potvrđuje postojanje neformalnih barijera i stereotipa koji ometaju žene i manjinske grupe rodni identiteta da napreduju na viši nivo u akademiji.

Na koji način rodna neravnoteža utiče na profesionalni razvoj i mogućnosti u akademskoj sredini?

Rodna neravnoteža u akademskom okruženju ima dugoročne posledice na profesionalni razvoj, uključujući:

- **Pristup resursima**
- **Prekide u karijeri**
- **Stereotipe i predrasude**
- **Mentorsku i umreženu podršku**

Na koji način rodna neravnoteža utiče na profesionalni razvoj i mogućnosti u akademskoj sredini?

Na Univerzitetu Stanford, istraživanje sprovedeno 2017. godine je pokazalo da su žene imale 20% manju šansu za dobijanje istraživačkih grantova od svojih muških kolega, iako su im predloženi projekti bili jednakog kvaliteta.

Ovaj fenomen poznat je kao rodna diskriminacija u dodeli resursa i jasno pokazuje kako rodna neravnoteža može uticati na profesionalni razvoj i učešće žena u akademskim istraživanjima.

Mogućnosti za unapređenje rodne ravnopravnosti

Strategije i inicijative koje mogu unaprediti rodnu ravnopravnost u akademskoj zajednici, uključuju:

➤ **Mentorske programe za žene:**

Podsticanje i stvaranje mreža za žene u akademiji može im pomoći da dobiju podršku, savete i resurse koji im omogućavaju napredovanje.

➤ **Rodno odgovorno budžetiranje:**

Uvođenje rodne analize budžeta može pomoći u identifikovanju i smanjenju nejednakosti u distribuciji resursa unutar univerziteta.

➤ **Zakonodavne i institucionalne reforme:**

Podrška zakonodavstvu koje garantuje jednakost, ali i razvoj inicijativa koje promovišu rodnu ravnopravnost na nivou univerziteta i akademskih institucija.

➤ **Obuku i osnaživanje:**

Edukacija o rodnim pitanjima, rodnim stereotipima i inkluzivnosti za nastavno i administrativno osoblje može doprineti smanjenju diskriminacije.

Mogućnosti za unapređenje rodne ravnopravnosti

Univerzitet u Šefildu je 2022. godine uveo mentorski program za žene na fakultetima STEM oblasti, sa ciljem da poveća broj žena u istraživačkom radu.

Program je podstakao žene da se uključe u akademske projekte, obezbedio im podršku kroz mentore i stvorio sigurno okruženje za profesionalni razvoj.

Kao rezultat, broj žena koje su postale profesorke u STEM oblastima na ovom univerzitetu porastao je za 30% u poslednjih pet godina.

Organizacije koje se ističu u promovisanju rodne ravnopravnosti u naučnim istraživanjima

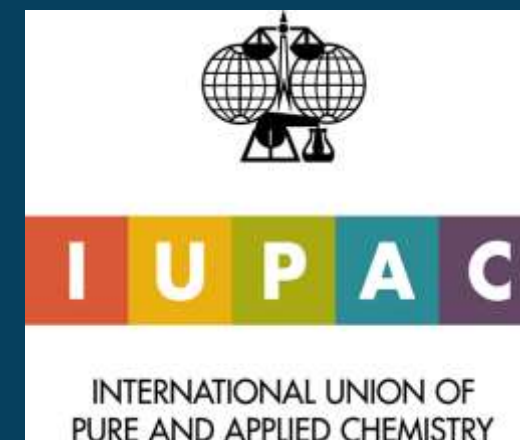

➤ European Platform of Women Scientists (EPWS)

- organizacija koja okuplja žene naučnice u Evropi i promoviše rodnu ravnopravnost u svim aspektima nauke i istraživanja.

➤ International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC) - Women in Chemistry

- Iako IUPAC nije isključivo posvećen rodnoj ravnopravnosti, njihov program Women in Chemistry ima značajan uticaj na promovisanje žena u hemiji i drugim prirodnim naukama.

Primer organizacije I projekata koji se ističu u promovisanju rodne ravnopravnosti u naučnim istraživanjima

➤ Association for Women in Science (AWIS)

- američka organizacija posvećena podršci ženama u nauci, tehnologiji, inženjeringu i matematici (STEM).

AWIS
ASSOCIATION FOR WOMEN IN SCIENCE

➤ MINDTheGEPs

- ETF je partner na MINDTheGEPs projektu koji se fokusira na unapređenje inkluzivnosti u nauci i istraživanjima, sa posebnim naglaskom na rodnu ravnopravnost i diverzifikaciju u STEM disciplinama.

MINDtheGEPs (Modifying Institutions by Developing Gender Equality Plans) projekat je dobio sredstva od programa Evropske unije za istraživanje i inovacije Horizont 2020 u skladu sa Ugovorom o grantu br. 101006543. Stavovi i mišljenja izražena u ovom kratkom pregledu predstavljaju isključivu odgovornost autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske komisije.

MINDtheGEPs (Modifying Institutions by Developing Gender Equality Plans)

Projekat je finansiran od strane Evropske unije kroz Horizont 2020 grant br. 101006543
ETF je partner na projektu iz STEM oblasti

Ključne aktivnosti na projektu:

- Podizanje svesti o rodnoj ravnopravnosti,
- Promovisanje STEM oblasti među decom i mladima,
- Mere za “Work-life balance”,
- ETF nagrada za doprinos rodnoj radnopravnosti u nauci i obrazovanju
- Implementacija primera dobre prakse rodne ravnopravnosti u nastavi i istraživanju.

MINDtheGEPs (Modifying Institutions by Developing Gender Equality Plans) projekat je dobio sredstva od programa Evropske unije za istraživanje i inovacije Horizont 2020 u skladu sa Ugovorom o grantu br. 101006543. Stavovi i mišljenja izražena u ovom kratkom pregledu predstavljaju isključivu odgovornost autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske komisije.

Rodno zasnovano nasilje u akademskoj zajednici

➤ **Seksualno uznemiravanje:**

Žene i pripadnici manjinskih grupa rodnog identiteta u akademskoj zajednici često su izložene seksualnom uznemiravanju, što stvara nepovoljan i nesiguran radni i obrazovni ambijent.

➤ **Verbalno i psihološko nasilje:**

Rodno zasnovano nasilje može se javiti i kroz verbalne napade, psihološke pritiske ili seksualne šale koje stvaraju nejednakost i narušavaju profesionalne odnose.

Mnogi univerziteti nisu dovoljno razvili mehanizme za prijavljivanje nasilja, zbog čega se žrtve često osećaju nesigurno ili nepoštovano.

Rodno zasnovano nasilje u akademskoj zajednici

Na Univerzitetu u Harvardu, istraživanje iz 2019. godine otkrilo je da je skoro 33% studentkinja prijavilo seksualno uznemiravanje od strane kolega ili profesora tokom njihovih studija.

Ovaj visok broj pokazuje kako ozbiljan problem rodno zasnovanog nasilja može imati veliki uticaj na akademsko okruženje, što ukazuje na potrebu za jačim politikama zaštite i prijavljivanja nasilja.

<https://www.harvard.edu/president/news-and-statements-by-president-bacow/2019/results-of-harvard-aau-student-survey-on-sexual-assault-and-misconduct/>

Ravnopravnost na Univerzitetu u Beogradu - Elektrotehničkom fakultetu

- Primenjuje se Pravilnik o sprečavanju i zaštiti od seksualnog uznemiravanja Univerziteta u Beogradu.
- Svaki od zaposlenih i radno angažovanih na Univerzitetu je dužan da postupa prema drugom zaposlenom ili studentu poštujući njegovo lično dostojanstvo i na način kojim se obezbeđuje bezbedno i zdravo akademsko okruženje i radna sredina i razvija kolegijalnost.
- Poverenik za ravnopravnost je zadužen za prevenciju i sprečavanje seksualnog uznemiravanja zaposlenih i studenata, kao i za suzbijanje svakog oblika diskriminacije, a posebno po osnovu pola, roda, rodnog identiteta i seksualne orijentacije.
- Na Univerzitetu u Beogradu – Elektrotehničkom fakultetu poverenik za rodnu ravnopravnost je Milena Dimić, Šef odseka za opšte, kadrovske i administrativne poslove, mail: poverenikzaravnopravnost@etf.bg.ac.rs , tel: 011/3218-325
- Poverenik za ravnopravnost vodi savetodavni postupak zaštite od seksualnog uznemiravanja

Zaključak

Rodna ravnopravnost u akademskoj zajednici nije samo pitanje pravde, već i pitanje napretka, inovacija i kvaliteta obrazovanja.

Da bismo stvorili inkluzivno i ravnopravno akademsko okruženje, moramo prepoznati trenutne izazove, raditi na otklanjanju rodni nejednakosti i pružiti sve potrebne resurse i podršku osobama svih rodova.

Samo tako ćemo izgraditi zajednicu koja omogućava svakom pojedincu da se razvija i doprinosi bez obzira na rod.

„Rodna ravnopravnost je osnovno ljudsko pravo. To je najmoćniji alat za postizanje socijalne pravde.“

– Ban Ki-moon, bivši generalni sekretar Ujedinjenih nacija.

Hvala na pažnji!